

עין משפט
גד מצוה

בַּח א מיי פכ"ג מהל'
אבות הל' טו
טוש"ע אה"ע סי' נג סעי'
ד בהגיה':

בַּח ב מיי פ"ב מהל'
אבות הל' ז
מגג
עשין מה ולאין פא טוש"ע
שם סימן סט סעי' ז:

תורה אור השלם

1. אם אַהֲרָת יָחַד לוֹ שְׂאֵרָה בְּסוּתָהּ וְעָנְתָהּ לֹא יִגָּדְעוּ שְׂמוּת כֹּא י
2. וְאִשֶּׁר אֶבְלוּ שְׂאֵר עַמִּי וְעוֹרֵם מַעֲלִיָּהֶם הַפְּשִׁיטוּ וְאֵת עֲצֻמֹּתֵיהֶם פָּצְחוּ וּפָרְשׁוּ כַּאֲשֶׁר בְּסִיר וּבִבְשָׂר בַּחוּךְ קָלְחָתוּ:
מִכָּה ג ג
3. אִם תִּעֲנֶה אֶת בְּנֵי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֵי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רָאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ:
בְּרַשִׁית לֹא ג
4. אִישׁ אִישׁ אֵל כֹּל שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא יִקְרָבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ אִנִּי יי'
וִיקָרָא יח ו
5. וְעַנְךָ וְיַעֲרֶכְךָ וְיִאֶבְלֶךְ אֶת הָבֶן אֲשֶׁר לֹא יִדְעָת וְלֹא יִדְעֵן אֲבִיתְךָ לִמְעַן הוֹדִיעַךָ בִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִדְעָה הָאָדָם בִּי עַל כֹּל מוֹרָא פִּי יי' יִדְעָה הָאָדָם:
דְּבָרִים ח ג

תוספות רי"ד

והייב במזונותיה וכו':
ת"ד תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וקבורתה תחת כתובתה ופרקונה תחת פירות ואמר רבא האי תנא סבר מזונות דאורייתא דתניא שארה כסותה ועונתה לא יגרע שארה אלו מזונות וכה"א אשר אכלו שאר עמי כסות כמשמעה עונה זו עונה האמורה בתורה וכה"א אם תענה את בנותי:

מז:

דהוי מדידה לדידיה ולא דמי להאיא דר"א דהוי מדידיה לדידה ואי הוה שייך התם אומדנא אחרינא הוה אמדינן ופסק רבינו תם וכן רבינו חננאל כרבנן דרבי נתן משום דמוקמינן להו כר"א בן עזריה דפסקינן הילכתא כוותיה בפרק אע"פ (לקמן דף נו.) ואע"ג דדחי הש"ס לא דכולי עלמא כר' אלעזר דיחויא בעלמא הוא ואדיחויא לא סמכינן והורו ר"ת הלכה למעשה בבתן אחד שמתה אשתו והיה אבי הכלה מוחזק בנדוניא ופסק לה דלא זכה הצעל מכה שמעמין דהכל ויעוד מיקן לא מכה ההלכה שאפי' בעל מוחזק שיחזיר אם מתה בתוך שנה וחזר צו בסוף ימיו מאותה תקנה והא דלמרינן בפ' מניאת האשה (לקמן דף סו.) הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו יכול הוא שיאמר לאחיק הייתי רואה ליתן לך אי אשעי ליתן ופרין צירושלמי ולא דברים הניקנין בצאמירה הן ומשני כשפסק על מנת לנטוס דמשמע הא אם כנס גוצה אחיו לא קשה מידי לפירוש רבינו תם דהתם הרי צמו קיימת והיבס רואה ליצמה והא דלמרינן בתורת כהנים ותם לייק כחכס זה שפוסק לבתו ממון מרובה ומתה בתוך שבעת ימי המשתה הרי הפסיד צמו והפסיד ממנוו ההיא אחיא כרבי נתן א"נ כרבנן ומייירי שהסתן מוחזק זה וזריך עיין שלא יקשה לרבינו תם דלקמן בריש אע"פ (דף נו.) מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא דחיתון ועוד דחוק קלת לרבינו תם דמה לו להוכיר מדידה לדידה ומדידה לדידיה הל"ל ע"כ לא קאלמר

רבי אלעזר אלא משום דלא נישאת אבל הכא דנישאת לא ועוד דכולהו אמוראי דלקמן משמע דאית להו דבעל יורשה משמטרה האב לשלוחי הצעל ושמא היינו כשהכתובה ציד הצעל וצרייתא דקתני התם לקמן אע"פ שכמותה צבית אביה בעלה יורשה אחיא כרבי נתון):
שלא כתב זה אלא עם מנת לבונוסה.
אין לתמוה בסדרא זאת דבכמה מקומות בש"ס מצינו כן ואם תאמר אם כן כל אדם הלווקח פרה מחצירו ונטרפה או מתה אףן סהדי שלא על מנת כן לקחה וי"ל דהתם אףן סהדי שבאותו ספק היה רואה ליכנס ואפי' אם אומר לו אם תטרף יש לך לקבל הפסד היה לווקחא אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע"מ לבונוסה ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק וכן יי'הוא דציץ ולא אינטריכו ליה וחי והא דפריך בסוף הגזל קמא (ב"ק דף ק"ג:) ^(א) בימה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דלדעתא דהכי לא קידשה אע"ג דבאותו ספק מסתמא היתה נכנסת בשעת קדושין אומר רבינו יצחק דלא פריך התם אלא משום דהוי דומיא דקאלמר התם נתן כסף לאנשי משמר ומת שהוא שלהם ומסיק התם ש"מ כסף מכפר מחלה דאי לא מכפר לימא דלדעתא דהכי לא יהיב דהואיל ואינו תלוי אלא בנותן יש לנו ללכת אחר דעתו וכיון שצו תלוי ודאי אינו רואה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללווקח חפץ ואירע צו אונס דלא אמרינן דלדעתא דהכי לא קנה ומצטל המקח דאינו תלוי בדעת הקונה לצדו דהא איכא נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו אם לא יפרש להכי פריך שפיר מיצמה שנפלה לפני מוכה שחין משום דבדידה תלוי הקידושין שצדור לנו שהוא לא יעכב בשביל שום דבר שאירע אחר מיתתו כי אינו חושש צמה שאירע אחריו ולהכי לא פריך מאשה שנעשה בעלה בעל מוס תיפוק בלא גט דלדעתא דהכי לא קידשה נפשה כיון דתלוי נמי בדעת המקדש וכן כל הנהו דמיייתי התם אין תלוי אלא דעתמו:
וְיִקְבְּנוּ
מזונות תחת מעשה ידיה.
בפ' אע"פ (לקמן נח: ושם) דקאלמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואינו עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר כו' ופריך מהבא לימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות והשתא ריש לקיש דפליג עליה התם ואמר מעשה ידיה עיקר אינו מגיה צרייתא דהכא אלא שונה מיקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכאורה לדידיה יכול הצעל לומר לאשתו ואי מעשה ידיך למזונותיך ואע"ג דלא ספקה כיון דקסבר דמעשה ידיה עיקר אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בריש המדיר (לקמן דף ע:) ובפ"ק דגיטין (דף יג.) דבגלל ספקה חייב לוונה וי"ל דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניזונית ואינו עושה:
וּקְבֻרָתָהּ
תחת כתובתה.
פירוש נדונייתה אבל אין לפרש תחת מנה ומאחיס דהא אמר לקמן (דף קג:.) ^(א) דארוסה אין לה קצורה:
אֲנָרְחִי
ננחיניהו.
פירוש עד שלא יהא לו צמה להתפרנס ואז יקחם אבל לא צעי למימר דלעולם לינחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות:
וְיִמְצִינָן
דלא בלא ופרין א"ה מודיריה.
אע"ג דעיקר תקנה בשביל ידיה כדמשמע הכא וכן לעיל דקאלמר בשלמא בעלה תקינו ליה פירי דלמא אשתבאי וממנע ולא פריך לה מ"מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואינו נותנת פירות דהא קתני צברייתא פירקונה תחת פירות משמע דאינה יכולה לומר כי היכי דדייק לקמן דאינה יכולה אשה שתאמר איני ניזונת כו' מצרייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה אלמא דאין יכולה והוצרך להגיה הצרייתא בשביל כך ועוד דבחזקת הבתים (ב"ב דף קמ. ושם) ובהורק בגיטין (דף קז. ושם) לא מצי לאשכוחי שיהא חצר לאשה בלא בעלה דפריך חזרה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומוקי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכי כתב לה מאי הוי והתניא כו' ומשני בכותב לה ועודה ארוסה והשתא מאי דוחקין לאוקמא הכי לימא כגון שאמרה איני נפדית ואינו נותנת פירות ואע"ג דהוה נמי מצי לאוקמא כגון שנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות צה ולא קאלמר היינו משום דאין יורד לסדרא זו אבל כבר ירד לסדרא שהבעל מסתלק מנכסים א"כ לימא כגון שאמרה איני נפדית כו' אלא ודאי אינה יכולה לומר ויש ליתן טעם אע"ג דלרצ הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית כו' התם משום דאינה מפקעת לגמרי התקנה שאם אמרה היום איני ניזונת ואינו עושה למחר תעשה ותהא ניזונית אבל אם אמרה איני נפדית ואינו נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות דהא פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה ואפילו את"ל דיכולה לומר איני ניזונית ואינו עושה לעולם אכתי שי לומר דלא מצי אמרה איני נפדית שלא תטמע בין העובדי כוכבים ° א"נ שאני פירות דידו כידה וזוכה בגוף הקרקע אבל מעשה ידיה אינם צעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים:
אם תענה את בנותי.
° ואם תאמר דלדרכה מהאי קרא משמע דעונתה לאו היינו עונה של תשמיש דבפרק בתרא דיומא (דף עו.) משמע אם תענה את בנותי היינו שימנע מהן תשמיש דמהאי קרא נפקא לן דמניעת תשמיש המטה קרוי עינוי ויש לומר דה"נ קאלמר קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה דהיינו תשמיש:

נערה שנתפתתה פרק רביעי כתובות

מ"ד לא זכה כרבי אלעזר.
דלמר לא כתב לה כתובה אלא על מנת לבונוסה ומנה מאחיס דתקון לה רבנן הוא דאית לה איחי נמי לא כתבה לו ודא נדוניא דהנעלת ליה אלא ע"מ חיבת נשואין:
כ"ע כר"א בן עזריה.
תרוייהו הנך תנאי דלעיל (תרוייהו) כר"א בן עזריה דפסקינן הלכתא כוותיה לקמן [נו.]:
מדידיה לדידה.
מה שחתן פוסק לכלה בכתובתה:
סחם כסותה.
תחת הנדוניא שהכניסה לו והיא כתובה בשטר הכתובה והוא יורש:
סחם פירות.
שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה כגון נכסים שנפלו לה משינסת או שהיו לה קודם לכן שלא שמאחן לו בנדוניית כתובתה:
דלא מלו.
לא יהא בפירות כדי פרקונה והשתא כי אכליניהו ולא ידיע כמה הוה פריך ליה מדליה דהכי תיקון דלחיה אכיל בן רצ צין מעט והוא פריך כל כמה דהוי:
ואיפוך אלא.
מזונות תחת פירות ופרקונה תחת מעשה ידיה ונפקא מינה דאי אמרה איני ניזונית ואינו עושה לא כלום קאלמרה:
מזונות ומעשה ידיה מזוין.
צביה ואשה שיש לה נכסי מלוג לא שכיחי עונה

תיקנו ^(א) מצויו למצויו ושאינו מצויו לשאינו מצויו אמר רבא האי תנא סבר מזונות מדאורייתא דתניא י'שארה י'אלו מזונות וכן הוא אומר ²ואשר אכלו שאר עמי כסותה כמשמעו עונתה זו עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר ³אם תענה את בנותי רבי אלעזר אומר שארה זו עונה וכן הוא אומר ⁴איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כסותה כמשמעו עונתה אלו מזונות וכן הוא אומר ⁵ויענך וירעיבך רבי

רבי אלעזר אלא משום דלא נישאת אבל הכא דנישאת לא ועוד דכולהו אמוראי דלקמן משמע דאית להו דבעל יורשה משמטרה האב לשלוחי הצעל ושמא היינו כשהכתובה ציד הצעל וצרייתא דקתני התם לקמן אע"פ שכמותה צבית אביה בעלה יורשה אחיא כרבי נתון):
שלא כתב זה אלא עם מנת לבונוסה.
אין לתמוה בסדרא זאת דבכמה מקומות בש"ס מצינו כן ואם תאמר אם כן כל אדם הלווקח פרה מחצירו ונטרפה או מתה אףן סהדי שלא על מנת כן לקחה וי"ל דהתם אףן סהדי שבאותו ספק היה רואה ליכנס ואפי' אם אומר לו אם תטרף יש לך לקבל הפסד היה לווקחא אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע"מ לבונוסה ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק וכן יי'הוא דציץ ולא אינטריכו ליה וחי והא דפריך בסוף הגזל קמא (ב"ק דף ק"ג:) ^(א) בימה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דלדעתא דהכי לא קידשה אע"ג דבאותו ספק מסתמא היתה נכנסת בשעת קדושין אומר רבינו יצחק דלא פריך התם אלא משום דהוי דומיא דקאלמר התם נתן כסף לאנשי משמר ומת שהוא שלהם ומסיק התם ש"מ כסף מכפר מחלה דאי לא מכפר לימא דלדעתא דהכי לא יהיב דהואיל ואינו תלוי אלא בנותן יש לנו ללכת אחר דעתו וכיון שצו תלוי ודאי אינו רואה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללווקח חפץ ואירע צו אונס דלא אמרינן דלדעתא דהכי לא קנה ומצטל המקח דאינו תלוי בדעת הקונה לצדו דהא איכא נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו אם לא יפרש להכי פריך שפיר מיצמה שנפלה לפני מוכה שחין משום דבדידה תלוי הקידושין שצדור לנו שהוא לא יעכב בשביל שום דבר שאירע אחר מיתתו כי אינו חושש צמה שאירע אחריו ולהכי לא פריך מאשה שנעשה בעלה בעל מוס תיפוק בלא גט דלדעתא דהכי לא קידשה נפשה כיון דתלוי נמי בדעת המקדש וכן כל הנהו דמיייתי התם אין תלוי אלא דעתמו:
וְיִקְבְּנוּ
מזונות תחת מעשה ידיה.
בפ' אע"פ (לקמן נח: ושם) דקאלמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואינו עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר כו' ופריך מהבא לימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות והשתא ריש לקיש דפליג עליה התם ואמר מעשה ידיה עיקר אינו מגיה צרייתא דהכא אלא שונה מיקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכאורה לדידיה יכול הצעל לומר לאשתו ואי מעשה ידיך למזונותיך ואע"ג דלא ספקה כיון דקסבר דמעשה ידיה עיקר אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בריש המדיר (לקמן דף ע:) ובפ"ק דגיטין (דף יג.) דבגלל ספקה חייב לוונה וי"ל דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניזונית ואינו עושה:
וּקְבֻרָתָהּ
תחת כתובתה.
פירוש נדונייתה אבל אין לפרש תחת מנה ומאחיס דהא אמר לקמן (דף קג:.) ^(א) דארוסה אין לה קצורה:
אֲנָרְחִי
ננחיניהו.
פירוש עד שלא יהא לו צמה להתפרנס ואז יקחם אבל לא צעי למימר דלעולם לינחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות:
וְיִמְצִינָן
דלא בלא ופרין א"ה מודיריה.
אע"ג דעיקר תקנה בשביל ידיה כדמשמע הכא וכן לעיל דקאלמר בשלמא בעלה תקינו ליה פירי דלמא אשתבאי וממנע ולא פריך לה מ"מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואינו נותנת פירות דהא קתני צברייתא פירקונה תחת פירות משמע דאינה יכולה לומר כי היכי דדייק לקמן דאינה יכולה אשה שתאמר איני ניזונת כו' מצרייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה אלמא דאין יכולה והוצרך להגיה הצרייתא בשביל כך ועוד דבחזקת הבתים (ב"ב דף קמ. ושם) ובהורק בגיטין (דף קז. ושם) לא מצי לאשכוחי שיהא חצר לאשה בלא בעלה דפריך חזרה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומוקי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכי כתב לה מאי הוי והתניא כו' ומשני בכותב לה ועודה ארוסה והשתא מאי דוחקין לאוקמא הכי לימא כגון שאמרה איני נפדית ואינו נותנת פירות ואע"ג דהוה נמי מצי לאוקמא כגון שנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות צה ולא קאלמר היינו משום דאין יורד לסדרא זו אבל כבר ירד לסדרא שהבעל מסתלק מנכסים א"כ לימא כגון שאמרה איני נפדית כו' אלא ודאי אינה יכולה לומר ויש ליתן טעם אע"ג דלרצ הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית כו' התם משום דאינה מפקעת לגמרי התקנה שאם אמרה היום איני ניזונת ואינו עושה למחר תעשה ותהא ניזונית אבל אם אמרה איני נפדית ואינו נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות דהא פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה ואפילו את"ל דיכולה לומר איני ניזונית ואינו עושה לעולם אכתי שי לומר דלא מצי אמרה איני נפדית שלא תטמע בין העובדי כוכבים ° א"נ שאני פירות דידו כידה וזוכה בגוף הקרקע אבל מעשה ידיה אינם צעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים:
אם תענה את בנותי.
° ואם תאמר דלדרכה מהאי קרא משמע דעונתה לאו היינו עונה של תשמיש דבפרק בתרא דיומא (דף עו.) משמע אם תענה את בנותי היינו שימנע מהן תשמיש דמהאי קרא נפקא לן דמניעת תשמיש המטה קרוי עינוי ויש לומר דה"נ קאלמר קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה דהיינו תשמיש:

רבי

נערה שנתפתתה פרק רביעי כתובות

מסורת הש"ס

א) לקמן נח: נט.,
ב) בשאלמות איתא ופירקונה], א) נע' תוס' לקמן נב. ד"ה ראה],
ד) ולרצ"א גראה מכה קושיות אלו דפי' הקונטר' עיקר והא דקבעי אמתני' משום דלרבנן לא זכה משום דלא נשאת והא דקתני שיבואו עמה לא שכתוב בשטר כן אלא נמינת טעם הוא למיתלא דמ"ק דטעם דלא זכה לפי שלא כתב אלא על מנת שיבואו עמה לבית בעלה ולישנא דלחמוני הוי כמו הטעא דכתיב לא תחתכן צם. גליון,
ו) [לקמן א,1] ו[נ"ש תוס' ד"ה דלדעתיה],
ז) [ושם ד"ה שאלין].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה זמנין וכו' א"נ שאני פירות. עיין גיטין עז ע"ב מד"ה ידה: ד"ה אם וכו' וא"ת דאדריבה וכו'. עיין בדרשות הרא"ח פ' שמות:

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה שלא וכו' הגזל קמא אלא מעתה יבמה שנפלה:

מוסף רש"י

שלא כתב לה. תוספת דמעטו אלא על מנת לבונוסה (לקמן נז:).